

Mejeribruget i Danmark 1951.

Af professor *H. M. Jensen.*

Vi bringer her 1. del af den årlige oversigt over mejeribruget, omfattende afsnittene om mælkeproduktionen, mejeriernes tekniske forhold, byernes forsyning med mælk samt smørproduktionen. De øvrige afsnit, omhandlende osteproduktionen, mælkekonserves og mejeriernes driftsforhold kommer i det følgende hæfte.

Mælkeproduktionen.

Den betydelige stigning i mælkeproduktionen, som karakteriserede udviklingen forrige år, lod sig desværre ikke opretholde i 1951. En mindre tilbagegang gjorde sig gældende, og flere faktorer var medvirkende hertil. De fodermængder, der i årets løb stod til rådighed for malkekøerne, var knapt så rigelige som i foregående periode. Prisforholdene medførte voksende interesse for kvægløst landbrug, og hertil kom i de sidste måneder en betydelig udbredelse af mund- og klovesyge. Følgerne viste sig som tilbagegang i kreaturbestanden og mindre mælkemængde.

Malkekøernes antal blev ved kreaturtællingen den 29. december 1951 opgjort til 1 531 000 stkr. eller 55 000 stkr. mindre end ved vintertællingen året før. Tilbagegangen svarer til 3,5 pct. Antallet af kvier var i samme periode kun steget fra ialt 562 000 til 580 000 stkr., så denne stigning vil ikke i den nærmeste tid kunne opveje nedgangen i malkekøernes antal. Ved tællingen var tallet for kalve ændret fra 761 000 til 756 000.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation har opgjort den i 1951 producerede mælkemængde til 5 232 mill. kg eller 2,8 pct. mindre end i 1950, hvor der regnedes med en samlet produktion på 5 384 mill. kg. Efter nedgangen at dømme indebærer den skete besætningsreduktion det lyspunkt, at det er forholdsvis lavtydende køer, som er sat ud, og for mælkeproduktionens rentabilitet må dette selvfølgelig regnes som en fordel.

I tallene for produceret mælkemængde er begge år medtaget et skønsmæssigt anslået forbrug på landejendommene svarende til henholdsvis 400 og 380 mill. kg. Nøjagtig angivelse findes derimod for den på mejerierne indvejede mælk. Den udgjorde i 1951 ialt 4 832 mill. kg mod 5 004 mill. kg i 1950. Tilbagegangen har været 172 mill. kg eller 3,4 pct. Sammenlignes med 1939, ligger årets mælkemængde kun 45 mill. kg eller 0,9 pct. under, hvad der på daværende tidspunkt stod til rådighed for mejerivirksomhederne.

Som tilfældet har været siden krigens udbrud, spiller det hjemmeavlede foder stadig den overvejende rolle som grundlag for mælkeproduktionen. I den foregående årsberetning omtaltes det store fremstød for ensilage, der blev iværksat inden for landbruget i efteråret 1950. Af mejerifolk er der gentagne gange givet udtryk for bekymring i anledning af den stærke ensilagefodring. At bekymringerne ikke har været grundløse indrømmes efterhånden af den anden part i sagen, og et fællesudvalg nedsat af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, De samv. danske Landboforeninger, De samv. danske Husmandsforeninger samt Statens Forsøgsvirksomhed i Plan-tekultur har påbegyndt et arbejde for forbedring af ensilagens kvalitet. At et sådant arbejde er hårdt tiltrængt fremgår af de undersøgelser, fællesudvalget lod foretage i ensilagesæsonen 1950—51. Undersøgelserne omfattede 42 256 prøver, og af disse havde 59,8 pct. et reaktionstal over 4,0.

Ensilagen er imidlertid ikke det eneste fodermiddel, der giver anledning til besvær. Kraftfodermidlerne er efterhånden blevet så fedtfattige, at sprødt smør optræder med stor hyppighed i vintertiden. Særlig mærkes dette i mejerikredse, hvor en stor part af kvægbestanden udgøres af jerseykøer, idet disse, andre forhold lige, giver fastere smørfedt end køer af danske racer. Et lille tilskud f. eks. af hørfrø ville med lethed afhjælpe fejlen; men man synes i husdyrbrugskredse mest tilbøjelig til at lade mejeritekniken klare vanskelighederne, ikke alene på dette område, men også i andre tilfælde, hvor det gælder mangler ved mælkens kvalitet.

Det almindelige kvalitetsforbedrende arbejde er fortsat efter samme linier som i foregående år. Resultaterne har vel ikke været store; men det ser dog ud til, at interessen blandt

mælkeproducenterne er stigende. Der arbejdes således flere steder i mejerisammenslutningerne for oprettelse af mælkebedømmelsesforeninger samt for ansættelse af flere hygiejne-konsulenter, og begge foranstaltninger skulle gerne resultere i en bedre mælkekvalitet. Et bidrag til mælkens forbedring er også ydet af Statens Forsøgsmejeri, der i efteråret 1951 offentliggjorde en ny rengøringsforskrift for malkemaskiner. Da antallet af landbrug, der anvender malkemaskiner, ifølge opgørelse fra Det statistiske Departement i sommeren 1951 var nået op på 91 084, må indflydelsen på mælkens beskaffenhed ikke undervurderes, og det er at håbe, at de nye rengøringsforskrifter bliver fulgt i videst mulig udstrækning.

Arbejdet for fluernes udryddelse medfører stadig skuffelser, hvorimod resultaterne af den kollektive sygdomsbekæmpelse hos malkekvæget nærmest er over forventning. Kampen mod tuberkulosen kan i det store og hele betragtes som afsluttet, og bekæmpelsen af den smitsomme kastning er ved at træde ind i sin sidste fase, idet 91,2 pct. af samtlige besætninger ved årets udgang kunne betegnes som sunde, og 79,2 pct. var optaget i kastningsregistret. En ny opgave er derefter taget op. Det under De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation sorterende hygiejnelaboratorium har siden 1. januar 1950 på Samsø forsøgs-mæssigt arbejdet på bekæmpelse af smitsom yverbetændelse. De her indsamlede erfaringer skal til sin tid danne grundlag for et eventuelt landsomfattende udrensningsarbejde. Den ret udbredte anvendelse, som penicillinet har fået ved almindelig bekæmpelse af yverlidelser hos malkekøerne, har medført, at penicillinholdig mælk i adskillige tilfælde er blevet tilført mejerierne og der har givet anledning til alvorlige syrningsvanskeligheder såvel ved smør- som ved osteproduktionen.

Mejeriernes tekniske forhold.

Hvad mejeriernes forsyning med driftsmidler angår, var forholdene i 1951 omtrent som i foregående år. De urolige tilstande ude i verden har medført stigning i priserne, og på visse områder har knaphed kunnet mærkes. Dette har f. eks. været tilfældet for brændslets vedkommende, idet den vanskelige forsyningssituation, der opstod som følge af svigtende

import, gjorde rationering af faste udenlandske brændselsmaterialer nødvendig. Tildelingerne har dog været således, at mejerivirksomhedernes behov er blevet dækket. Også overgang til oliefyring har været udsat for begrænsning.

Mulighederne for indkøb af glassager, rengøringsartikler, smøremidler samt andre hjælpstoffer til brug under den daglige drift var upåklagelige gennem det sidste år. For anskaffelse af større apparater og maskiner har forholdene bedret sig betydeligt. Fabrikkerne arbejder stærkt, og det er lykkedes dem at bringe leveringstiden væsentlig ned. Efterhånden kan der regnes med, at en del af de mangler på det maskinelle område, der opstod under krigen, bliver afhjulpne. Det ses bl. a. ved, at et forhold som renskumningen viser tydelig forbedring.

Også hvad det bygningsmæssige angår, er der sket fremgang. Flere nybygninger og adskillige gennemgribende ombygninger er blevet afsluttet sidste år. Ikke mindst den stærke udvidelse af osteproduktionen har bidraget til byg-

Fig. 1. Andelsmejeriet Klank. Oprettet ved sammenlægning af andelsmejerierne Marienlund og Skovlund med tilslutning af leverandører fra det nedlagte Højdal mejeri. Det nye mejeri begyndte sin virksomhed den 20. marts 1951 og behandler 8 mill. kg mælk årlig.

ningsmæssige forandringer på mejerierne, og den har tillige givet anledning til, at landets tredje moderne andels-fælles-ostelager i 1951 opførtes i Aarhus. Også private ostegrosserere har i den senere tid søgt at bringe deres lagringsforhold i overensstemmelse med tidens krav.

De bestående mejeriers moderniseringer såvel som byggeforetagender i forbindelse med sammenlægningsplaner har i årets løb været hæmmet en del af den strammere pengepolitik, der føres. Pengeinstituternes mangel på likvide midler var endog i efteråret 1951 så stor, at der i visse tilfælde var vanskeligheder ved rettidig fremskaffelse af de for mejeriernes efterbetaling nødvendige beløb. Af hensyn til disse forhold har anvendelse af penge fra Marshall-kontoen til mejeribrugets rationalisering atter været på tale.

Byernes forsyning med mælk.

Ligesom tilfældet har været de to foregående år, viser tallene, der omfatter mælkesalget her i landet, også tilbagegang i 1951. Konsummælkssalget er således beregnet til 437 mill. kg, hvilket er 19 mill. kg eller 4,2 pct. mindre end i 1950, og samtidig er flødesalget dalet fra 39 til 37 mill. kg eller 5,1 pct., men når disse tal nævnes, må det erindres, at restriktionerne, som flødens fedtindhold i en årrække var underkastet, ophævedes ved slutningen af 1950. Ophævelsen har medført, at forbruget af smørfedt i dette produkt har været stigende, således at sidste års flødesalg omregnet til sødmælk svarede til 196 mill. kg, medens der kun medgik 136 mill. kg sødmælk til dækning af flødeforbruget foregående år. Bestemmelsen om sødmælksens standardisering til 3,5 pct. fedt er stadig gældende, og omregnes det samlede mælke- og flødesalg til ustandardiseret sødmælk, bliver resultaterne for 1951 og 1950 henholdsvis 585 og 546 mill. kg, så selv om tallene for salget viser nedgang, er den del af mælkeproduktionen, som bybefolkningens forsyning beslaglægger, i virkeligheden stigende.

Fremskaffelsen af de nødvendige mælkemængder til byernes forsyning har i 1951 kun undtagelsesvis givet anledning til vanskeligheder, og disse, der enten forårsagedes af den almindelige produktionsnedgang eller skyldtes mund- og klovesygen, var overalt af rent forbigående karakter.

I 1951 begyndte mælkeordningerne, hvorefter adskillige byers forsyning gennemføres, at udløbe. Fornyelse har derefter fundet sted som regel for en femårig periode, idet der naturligt ved fornyelsen tages forbehold over for mulige ændringer i den fremtidige lovgivning. Hvad der kan ske på dette område ligger endnu i det uvisse, da den store mælkekommission, der nedsattes i 1949, ikke har afsluttet sit arbejde.

Hvad priserne på konsummælken angår, har det politiske påskeforlig, der blev afsluttet i 1951, øvet nogen indflydelse. Det fastsatte prisbinding for visse levnedsmidler, bl. a. smør, til hjemmemarkedets forsyning og kom derved også til at omfatte smørfedtverdien i sødmælk og fløde. Derimod forhindrer prisbindingen ikke ændringer i forbrugerprisen, når disse betinges af forandringer i sødmælken skummetmælksverdi eller svingninger i omkostningerne ved mælken behandling. I henhold til loven af 5. august 1940 om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde kræves kommunalbestyrelsens godkendelse ved mælkeprisens forandring, og det synes som om forståelse af forholdene i enkelte tilfælde har manglet; thi et

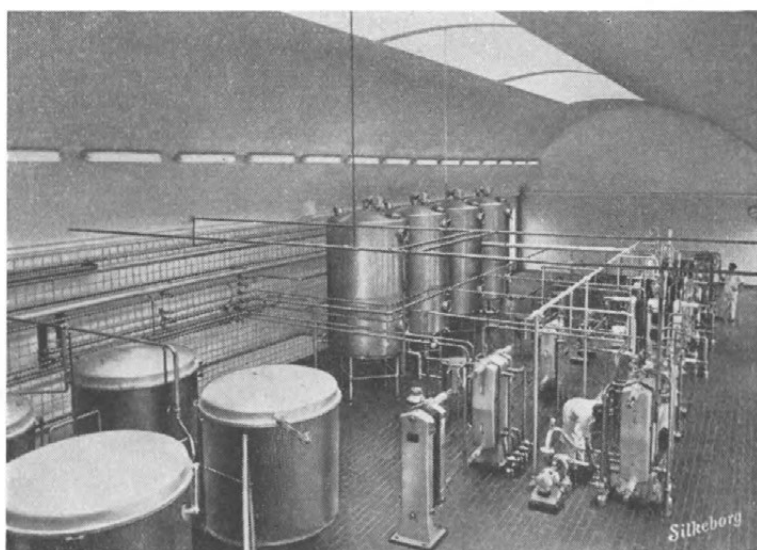

Fig. 2. Interiør fra Mejeriet »Enigheden«, København. Mælketanke og moderne apparater for konsummælken varmebehandling. (Silkeborg Maskinfabrik fot.).

stærkt stigende omkostningsniveau har i årets løb præget mælkeforsyningernes drift.

Konsummælksordningen, der udløb 1. oktober 1951, er ved landbrugsministeriel bekendtgørelse forlænget indtil videre, og konsummælkstilskud af sædvanlig størrelse er udbetalt i perioderne 6. oktober 1950 til 3. maj 1951 og 28. september 1951 til 27. marts 1952.

I forbindelse med omtalen af konsummælkssalget skal nævnes, at forsyningen af besættelsesstyrkerne i Tyskland med frisk mælk fortsattes i 1951 omend i reduceret omfang. Hol­lænderne har fra januar 1951 erhvervet halvdelen af leveran­cen til de amerikanske styrker, hvorfor der fra Danmark sidste år kun leveredes 11,6 mill. l sødmælk mod 17,7 mill. l i 1950. Ud over dette kvantum har amerikanerne dog aftaget væsent­lig mere fløde, men lidt mindre kærnemælk end foregående år. Leverancerne til de norske tropper i Tyskland fortsattes i 1951 med knapt 200 000 l, og ved årets slutning begyndte for­sendelse af frisk mælk til canadiske besættelsesstyrker.

Hvad arbejdet i konsummælksmejerierne angår, er i 1951 sket en ændring, idet der som resultat af forhandlinger, der påbegyndtes allerede i 1939, den 12. marts 1951 udsendtes en indenrigsministeriel bekendtgørelse, efter hvilken nye kontrolforanstaltninger vedrørende stassaniseret, lavpasteuriseret og langtidspasteuriseret konsummælk skulle træde i kraft fra 1. oktober samme år. De nye bestemmelser medførte, at de såkaldte kontrolmænd, der efter de gamle regler havde som opgave at overvåge varmebehandlingens rette udførelse, forsvandt, og i stedet blev fosfataseprøven obligatorisk som kontrol. Med denne ændring blev et af konsummælksmejerierne længe næret ønske imødekommet, og i sammenligning med den tidligere ordning må de nye kontrolforanstaltninger be­tragtes som et væsentligt fremskridt.

Smørproduktionen.

Efter Det statistiske Departements opgørelse fremstilledes her i landet ialt 168,1 mill. kg smør i året 1951. I 1950 var produktionen oppe på 179,6 mill. kg, så i forhold hertil må der noteres en tilbagegang på 11,5 mill. kg eller 6,4 pct. Tilbage­gangen skyldes dels den almindelige produktionsnedgang, dels,

at en større part af den indvejede sødmælksmængde på mejerierne har fundet anvendelse til andre formål. Den forskydning mellem mejeribrugets forskellige produktionsgrene, der er ved at finde sted, illustreres bedst, når det oplyses, at medens der til smørfremstilling før krigen anvendtes ca. 85 pct. af den mælkemængde, mejerierne modtager, beregnede De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation i 1950 smørproduktionens procentlige andel til 77,8, og i 1951 til 73,9.

Smørproduktionens nedgang i 1951 fandt udelukkende sted i årets tre sidste kvartaler. I de tre første måneder lå den højere end i samme periode året før; men allerede inden den i maj nåede sit højdepunkt med 18,2 mill. kg, kunne tilbagegang iagttages. I december måned var smørproduktionen lavest. Den udgjorde da 10,2 mill. kg. Forskellen mellem produktionens yderpunkter er 8 mill. kg, så de sæsonmæssige svingninger er stadig meget betydelige. At få disse udjævnede synes at være en opgave, for hvis løsning der burde gøres en indsats.

Smørproduktionens månedlige størrelse (mill. kg).

Måned	1947	1948	1949	1950	1951
Januar	9,9	8,3	9,5	11,9	12,2
Februar	8,6	7,4	8,8	10,8	11,1
Marts	10,1	8,6	11,1	13,4	13,5
April	11,0	9,9	12,6	15,4	14,8
Maj	12,6	12,8	16,2	19,0	18,2
Juni	13,7	12,6	16,6	18,5	18,1
Juli	12,9	11,8	15,6	18,0	16,9
August	10,8	10,6	14,7	17,1	15,3
September	9,2	10,4	13,7	15,6	13,7
Oktober	9,5	10,2	13,4	14,6	13,1
November	8,8	9,3	12,0	12,8	11,0
December	8,1	9,3	12,0	12,5	10,2

I afsætningen af den fremstillede smørmængde begynder hjemmemarkedet nu atter at gøre sig gældende. Allerede i 1950, hvor rationeringen ophævedes den 6. oktober, kunne en forøgelse af smørforbruget mærkes, idet hjemmesalget kom op på 20,5 mill. kg mod 17,6 mill. kg i 1949. I 1951 skete en yderligere stigning på ca. 50 pct., således at salget det sidste år har udgjort 30,8 mill. kg eller meget nær det samme som i

det sidste år før landets besættelse. Stigningen må tages som et lyspunkt. Den tyder på, at befolkningen, når adgangen til køb er fri, stadig foretrækker smør for margarine, og den viser, at fortrinsstillingen, som dette produkt fik i årene umiddelbart efter krigens ophør, ikke har medført nogen varig smagsændring hos det købende publikum.

Smøreksperten i 1951 har ifølge oplysninger i »Handelsstatistiske Meddelelser« haft en størrelse af 139,49 mill. kg, medens den foregående år havde en højde af 155,77 mill. kg. Eksportværdien opgøres samtidig til 851,01 mill. kr. mod 891,73 mill. kr. i 1950. Nedgangen i eksportmængden, 16,28 mill. kg, svarer til 10,5 pct. Gunstigere prisforhold har medført, at eksportsmørrets værdi kun er formindsket med 40,72 mill. kr. eller 4,6 pct.

Smøreksperten fordeler sig på en række lande, og selv om England her spiller hovedrollen og i kraft af langtidsaftalen har sikret sig de tre fjerdedele af den danske smørudførsel, må salget på de øvrige markeder ikke undervurderes.

Den danske smørekspert til England blev i 1951 ialt 105,27 mill. kg eller 75,6 pct. af den samlede udførsel mod 127,3 mill.

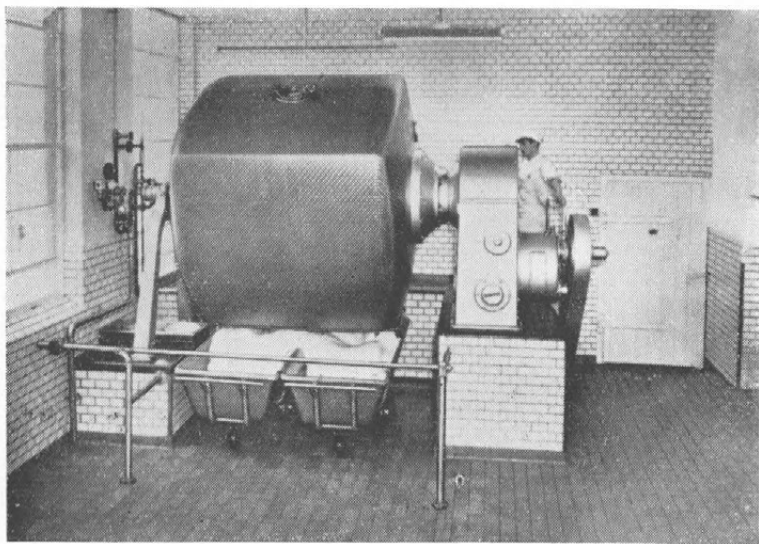

Fig. 3. Interiør fra Andelsmejeriet »Them«: Silkeborg Maskinfabriks kærne og kærneopstilling.

Danmarks produktion samt ind- og udførsel af smør i mill. kg.

År	Produktion	Indførsel	Udførsel					Overskuds- udførsel	Værdi i mill. kr.
			I driller og kasser	I dåser	Fløde	I alt			
1914	—	9,66	101,40	2,22	5,56	109,17	99,51	212,00	
1918	—	—	14,11	0,47	—	14,58	14,58	61,04	
1923	132	1,83	110,33	1,30	0,01	111,64	109,81	483,62	
1931	195	1,82	171,12	0,53	—	171,65	169,85	358,50	
1936	180	0,18	145,68	0,53	—	146,21	146,03	311,25	
1938	189	—	157,48	0,57	—	158,05	158,05	375,12	
1939	182,7	—	148,47	1,33	—	149,80	149,80	367,20	
1940	162,8	—	107,74	0,16	—	107,90	107,90	343,56	
1941	124,6	—	—	—	—	53,70	53,70	273,92	
1942	108,8	—	—	—	—	38,70	38,70	197,41	
1943	124,9	—	—	—	—	55,60	55,60	283,62	
1944	128,8	—	—	—	—	58,20	58,20	296,88	
1945	132,3	—	66,26	0,04	—	66,30	66,30	301,61	
1946	140,9	—	76,98	1,32	—	78,30	78,30	352,75	
1947	125,2	—	86,02	1,09	—	87,11	87,11	469,00	
1948	121,2	—	104,90	1,20	—	106,10	106,10	699,28	
1949	156,2	—	137,40	0,92	—	138,32	138,32	900,78	
1950	179,6	—	153,40	2,37	—	155,77	155,77	891,73	
1951	168,1	—	137,45	2,04	—	139,49	139,49	851,01	

Oversigt over den danske smørekports fordeling (1000 kg).

	1939	1947	1948	1949	1950	1951
Storbritannien	102 808	42 862	54 389	96 683	127 332	105 271
Tyskland	43 727	—	504	3 028	8 871	8 171
Belgien	489	9 898	14 708	13 471	65	—
Rusland	—	11 800	11 318	2 000	—	1
Schweiz	233	8 759	7 205	5 210	3 658	550
Finland	—	1 175	4 801	702	1 849	2 243
Italien	—	—	1 209	1 090	1 492	5 287
Sverige	—	810	2	—	—	—
Frankrig	375	532	2 080	12 167	6 177	8 125
Czechoslovakiet	227	2 808	294	—	1 050	—
U. S. A.	8	2 778	1 893	2 020	1 285	2 119
Canada	—	—	4 574	508	—	1 506
Andre Lande . .	1 940	5 687	3 094	1 441	3 991	6 217
	149 807	87 109	106 071	138 320	155 770	139 490

kg eller 81,7 pct. i 1950, og selv om den engelske smørimport er formindsket i størrelse i sammenligning med foregående år, har faldet i udførselsmængde her fra landet været forholdsvis betydeligere, således at det danske smør i Englands forsyning har spillet en mindre rolle end i 1950.

Englands smørimport.

Import fra	1938		1949		1950		1951	
	cwt.	pct.	cwt.	pct.	cwt.	pct.	cwt.	pct.
Australien .	1 797 875	18	1 438 500	22,6	1 319 600	19,7	667 600	10,8
New Zealand	2 582 560	27	2 690 800	42,3	2 554 400	38,1	3 065 300	49,8
Danmark .	2 365 291	25	1 893 400	29,7	2 524 500	37,6	2 023 600	32,8
Andre Lande	2 862 785	30	346 300	5,4	307 300	4,6	407 300	6,6
	9 608 511	100	6 369 000	100,0	6 705 800	100,0	6 163 800	100,0

På det engelske marked er iøvrigt den forskydning fortsat, som har kunnet spores i de senere år. Australiens betydning som smørleverandør er i stadig tilbagegang. Denne tilbagegang er det sidste år på det nærmeste opvejet ved en stærk stigning i importen fra New Zealand, der af den samlede indførselsmængde kom til at udgøre 49,8 pct. Gruppen »Andre lande« i den engelske indførselsstatistik er stadig af ret underordnet betydning. Den domineres af Holland, som i 1951 sendte 359 700 cwt. smør til England mod 299 700 cwt. i 1950. Stigningen bør bemærkes, selv om konkurrencen fra det hollandske mejeribrug endnu ikke er følelig her. Anderledes er det gået i Belgien, hvor Danmark i 1948—49 havde sit næststørste salg af smør. I 1950 aftog dette land kun 65 000 kg, og i 1951 ophørte leverancerne helt, idet forsyningen overtoges af Holland. I stedet rykkede Tyskland forrige år op på andenpladsen som importør af dansk smør. Det aftog 8871 tons eller 5,7 pct. af den samlede eksport. I 1951 udgjorde salget til Tyskland kun 8171 tons eller 5,9 pct. af eksporten, hvilket var lidt af en skuffelse, da der efter handelsaftalen var ventet en noget større leverance. Behovet blev imidlertid mindre end formodet, og dertil har de tyske toldforanstaltninger i den senere tid vist sig meget generende for den danske landbrugs-eksport. Indtil 1. april 1950 kunne smørret indføres toldfrit i Tyskland, men derefter fulgte en told- og tillægsafgift på 56

øre pr. kg. Afgiften forhøjedes fra 1. juni 1951 til 149 øre pr. kg, og fra 1. oktober skete en yderligere forhøjelse, således at toldafgifterne derefter kom op på 210 øre pr. kg.

Nær på højde med Tyskland kommer Frankrig, der i de senere år har været en ret stabil kunde for det danske mejeri-brug. Eksportmængden til dette land var sidste år 8 125 tons mod 6 177 tons det foregående. Tallene svarer til henholdsvis 5,8 og 4,0 pct. af den samlede udførsel. Eksporten til Schweiz dalede stærkt i sammenligning med 1950. Til gengæld viser det kvantum, Italien har modtaget, en meget betydelig stigning. Det må også bemærkes, at Canada atter har begyndt at købe dansk smør. Da dette land forlanger smørret fremstillet af usyrnet fløde, har de mejerier, fra hvilke leverancerne finder sted, måttet ændre deres produktionsteknik for at kunne imødekomme de canadiske ønsker. Krav om smør af usyrnet fløde stilles også fra Irland, hvortil der i løbet af 1951 er eksporteret en mængde på 2 541 tons. Salg har yderligere fundet sted til lande som Alger, Tunis, Marokko, Venezuela, Brasilien m. fl., og ved årets udgang begyndte Rusland efter en længere pause igen at interessere sig for det danske smør, hvorimod leverancer til U. S. A. udover det kvantum, der er gået til besættelsesstyrkerne i Tyskland, stadig fortoner sig i fremtiden.

Hvad betalingen, der er opnået for eksportsmørret, angår, er priserne for afsætningen til England fastsat efter langtidsaftalens bestemmelser. Den forhøjelse af prisen på $7\frac{1}{2}$ pct., som fra dansk side krævedes i efteråret 1950, mødte vel i første omgang afslag fra England; men ved nye forhandlinger i april måned 1951 indrømmedes den med tilbagevirkende kraft fra forrige års 1. oktober. Herved blev prisen 5,56 kr. pr. kg smør, og ved de ordinære handelsforhandlinger sidste efterår opnåedes ligeledes en $7\frac{1}{2}$ pct.s forhøjelse, således at England fra 1. oktober 1951 betaler en pris af 5,98 kr. pr. kg smør. Gennemsnitsprisen for hele året kom derved for Englands vedkommende op på 560,81 kr. pr. 100 kg.

Salget til andre aftagerlande er sket til forskellige, men noget højere priser, selv om der i disse har været en ret betydelig nedgang i sammenligning med, hvad der opnåedes på de sekundære markeder foregående år. Gennemsnitsprisen for smør

afsat uden for England opgives af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation for 1951 til 714,66 kr. pr. 100 kg mod 773,90 kr. pr. 100 kg i 1950. Tendensen synes dog stigende ved årets slutning. Beregnes den gennemsnitlige pris, som opnåedes for hele den eksporterede smørmængde i 1951, bliver resultatet 601,15 kr. pr. 100 kg. Foregående år var det tilsvarende tal 570,67 kr. pr. 100 kg. Stigningen 30,48 kr. svarer til 5,3 pct.

I henhold til den tidligere nævnte såkaldte prisbindingslov må forbrugerprisen for smør og beregnet smør i mælk og fløde ikke herhjemme stige ud over afregningstallet 550 øre pr. kg, der var gældende, da loven blev vedtaget. Prisbindingen har medført, at mejeribrugets bidrag til billiggørelse af levnedsmidler her i landet er blevet ret betydeligt. Forhøjelsen af englandsprisen betingede en stigning i producentprisen, og ordningen er da blevet den, at der siden 1. november 1951 er udbetalt et tillæg af 50 øre pr. kg smør eller beregnet smør, således at afregningssummen (afregningstal + smørtillæg) er blevet forhøjet til 6,00 kr. pr. kg.

Gennemsnit af Københavns smørnotering.

År	Øre pr. kg	År	Øre pr. kg	År	Øre pr. kg
1937	224,96	1942	389,00	1947	446,00
1938	230,69	1943	389,00	1948	575,00
1939	238,66	1944	389,00	1949	625,00
1940	312,15	1945	389,00	1950	571,00
1941	389,00	1946	403,25	1951	550,00

Ud over afregningstal med tillæg modtager mejerierne i regelen overpriser for deres smør. Efter opgørelse fra Kontoret for Mejeri-Drifts-Statistik varierede de i 1951 udbetalte overpriser fra 7,55 øre pr. kg i januar kvartal til 6,52 øre pr. kg i april kvartal. I gennemsnit for hele året 1951 var overprisens størrelse 7,08 øre pr. kg smør mod 7,11 øre pr. kg i 1950.

Betalte overpriser (øre pr. kg).

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gennemsnit
1947	7,45	6,74	6,87	7,73	7,20
1948	6,85	6,73	6,67	7,09	6,84
1949	7,13	6,25	6,51	7,55	6,86
1950	6,99	6,36	6,61	8,46	7,11
1951	7,55	6,52	6,83	7,44	7,08

Beregnes den gennemsnitlige betaling, som mejerierne i årets løb har opnået ved en gros salg af smør, må hensyn tages såvel til overpris som til smørtillæg. Værdien fremkommer som summen af afregningstal + overpris + smørtillæg eller $550 + 7 + 9 = 566$ øre pr. kg. I 1950 opnåedes en pris af 578 øre pr. kg. Nedgangen svarer til 2,1 pct. I 1949 modtog mejerierne en gennemsnitlig betaling på 631 øre pr. kg smør, og i 1948 var den opnåede smørpris 657 øre pr. kg.

I mejeriernes smørkvalitet har væsentlige ændringer ikke gjort sig gældende i årets løb. Resultaterne fra de provinsielle udstillinger tyder på en lille kvalitetsfremgang for smørret såvel fra Fyn som fra de østlige øer, idet gennemsnitskaraktererne blev henholdsvis 10,82 og 10,72 points mod 10,72 og 10,66 points foregående år. For det jyske smørs vedkommende viste årets udstilling en tilbagegang fra 10,97 points i 1950 til 10,88 points i 1951. Ved de provinsielle udstillinger er de enkelte smørmærkers afvigelser fra gennemsnitskarakteren i regelen kun små. Ved de ugentlige bedømmelser er forskellighederne større, og de burde give anledning til, at spørgsmålet om en effektiv kvalitetsbetaling inden for smørhandelen blev taget op til alvorlig overvejelse. En sådan ville utvivlsomt bidrage til en almindelig højnelse af smørrets beskaffenhed og medvirke til forebyggelse af de klager, som i enkelte tilfælde fremkommer over dansk eksportsmør. Det er især konsistens og farve, der i det sydlige udland har været genstand for kritik. Fra Canada er derimod fremkommet meget rosende udtalelser i anledning af det dertil eksporterede usyrnede smør.

Langt den overvejende del af eksportsmørret forsendes stadig i tredinger; men spørgsmålet om detailpakning har beskæftiget såvel Statens Forsøgsmejeri som Mejeribrugets Smørekspertudvalg stærkt. Med detailpakningen for øje søgte bestyrelsen for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation ved repræsentantmødet den 7. november 1951 bemyndigelse til at arbejde for oprettelse af kærnecentraler.

(Fortsættes.)